

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

แนวทางการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาการผลิตและ
การตลาดส้มโอคุณภาพในจังหวัดชัยภูมิ

Enterprise Operational Guideline for Pomelo Production and Marketing Development in
Chaiyaphum Province

อารียา กัณทะโรจน์ (Areeya Kantarot)¹ สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)² นาลัน แป้นปลื้ม (Nalun Panpluem)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ (2) การดำเนินกิจกรรมการผลิตและการตลาด (3) ความรู้และการปฏิบัติในการผลิตส้มโอคุณภาพ และ (4) ปัญหาและแนวทางการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 แห่ง รวม 121 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 59.37 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.63 คน พื้นที่ปลูกส้มโอเฉลี่ย 6.69 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 6,646.28 กิโลกรัม/ปี รายได้เฉลี่ย 135,454.54 บาท/ปี และรายจ่ายเฉลี่ย 43,603.31 บาท/ปี (2) สมาชิกมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับรอง GAP มีการคัดเกรดตามเกณฑ์มาตรฐาน สมาชิกจำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้าคนกลาง (3) สมาชิกมีความรู้และปฏิบัติด้าน GAP ในระดับมากที่สุด การปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยวถูกต้องและคัดเกรดเป็นประจำ (4) สมาชิกประสบปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ และมีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมโดยการพัฒนาองค์ความรู้และการปฏิบัติในผลิตส้มโอคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดและขยายช่องทางการตลาด

คำสำคัญ วิสาหกิจชุมชน การพัฒนาการดำเนินกิจกรรม การผลิตส้มโอคุณภาพ

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Pukpik_94@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nalun.pan@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) personal and socio-economic, (2) group operations, pomelo production and marketing management, (3) knowledge and practice, and (4) the problems and operational guideline of the community enterprise members. The population were 121 members of five pomelo community enterprises in Chaiyaphum Province. The data were collected by using a questionnaire and analyzed to determine frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum values. The research findings were found that (1) the majority of members were male with an average age of 59.37 years and finished primary education. An average household farm labor of 2.63 persons, pomelo plantation with 6.69rai, pomelo production of 6,646 kilograms, annual income of 135,454 baht and expense of 43,603.31 baht. (2) They participated in group operational activities. They received Good Agricultural Practice (GAP) certification, grading based on the standardization and sold to the middleman. (3) They had knowledge and practiced based GAP at the highest level. They performed postharvest correctly and grading frequently. (4) They had problems of productivity low price and develop knowledge and practice for quality pomelo production based on the standardization and expand marketing for the operational guideline.

Keywords: Community enterprise, Operational development, Quality pomelo production

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยมีศักยภาพในการเป็นผู้ผลิตและส่งออกส้มโอผลสดรายใหญ่ของโลก ปัจจุบันได้ทำเขตการค้าเสรี กับ 17 ประเทศ ในปี 2558-2563 การส่งออกส้มโอเพิ่มขึ้นจาก 12,179 ตัน เป็น 20,306 ตัน คิดเป็นร้อยละ 66.72 และมีมูลค่าเพิ่มจาก 271.62 ล้านบาท เป็น 670.99 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) การผลิตส้มโอคุณภาพจะเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน อีกทั้งยังทำให้คุณภาพดีมีความปลอดภัย ตรงความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่า (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2560)

การรวมกลุ่มของเกษตรกรจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันด้านการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้สามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูก เพิ่มโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนเพิ่มอำนาจการต่อรองด้านต่างๆ โดยวิสาหกิจชุมชนคือการรวมกลุ่มของเกษตรกรรูปแบบหนึ่ง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

จังหวัดชัยภูมิมีจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งสิ้น 2,715 กลุ่ม โดยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอทั้งสิ้น 5 แห่ง อยู่ในพื้นที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์และอำเภอบ้านแท่น ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนส้มโอแปลงใหญ่อำเภอบ้านแท่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกส้มโออำเภอบ้านแท่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส้มโอสามสวนสามัคคี วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกส้มโอบ้านบึงสิบสี่ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกส้มโอบ้านเล่า หมู่ 3 โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอในจังหวัดชัยภูมิประสบปัญหาการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มการผลิตและการจัดการการตลาดส้มโอคุณภาพ เกษตรกรขาดองค์ความรู้และการปฏิบัติในการวางแผนทางการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพ ทำให้ผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาด เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้าคนกลางทำให้ราคาผลผลิตต่ำกว่าราคาท้องตลาด และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่สามารถผลิตส้มโอคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกได้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ, 2564)

จากเหตุผลข้างต้น จึงเป็นที่มาของการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมการผลิตและการจัดการการตลาดส้มโอคุณภาพของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอในจังหวัดชัยภูมิ และพื้นที่อื่นๆ

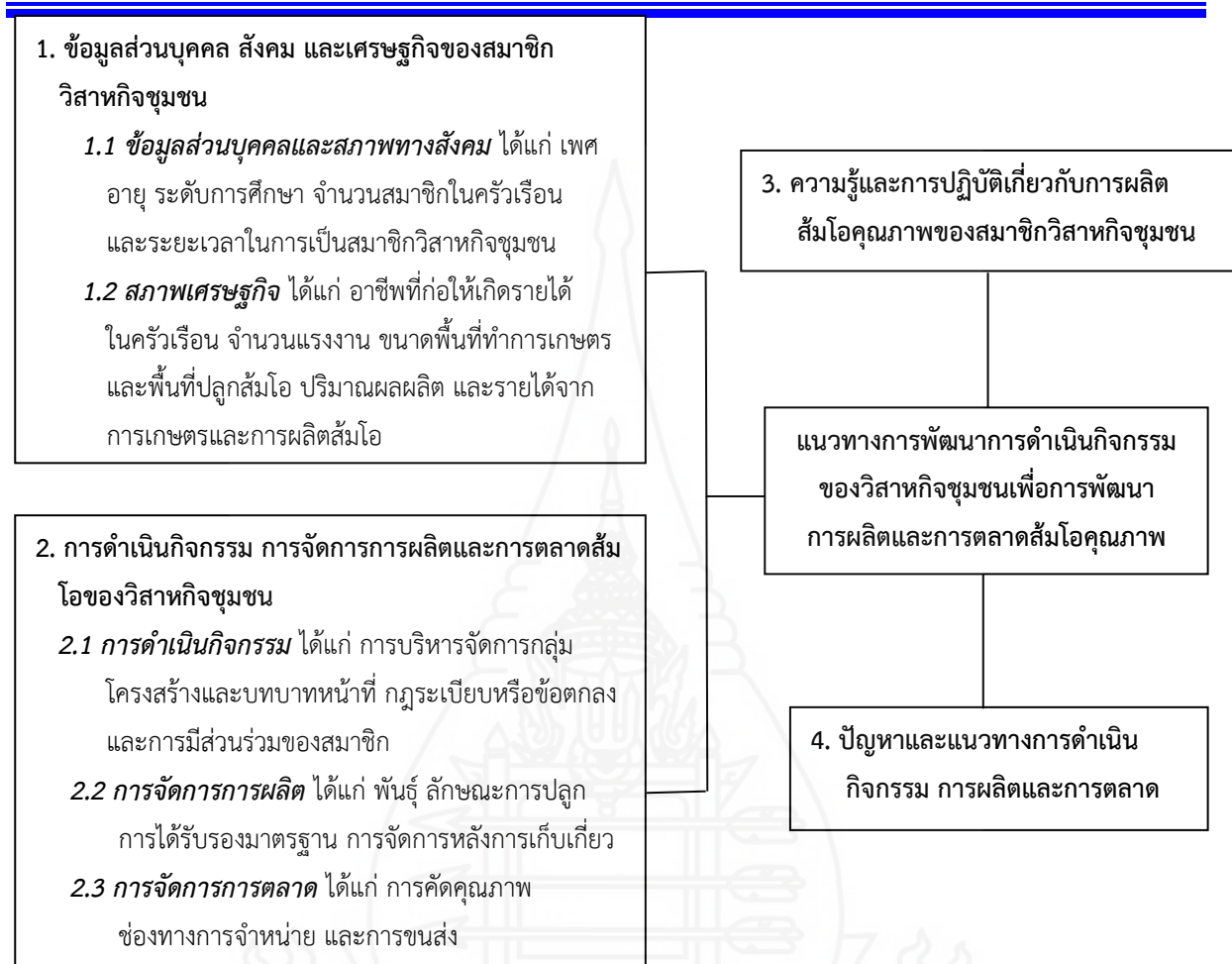
วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2 เพื่อศึกษาการดำเนินกิจกรรมการจัดการการผลิตและการตลาดส้มโอของวิสาหกิจชุมชน
- 3 เพื่อศึกษาความรู้และการปฏิบัติของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการผลิตส้มโอคุณภาพ
- 4 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจ

ชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **ประชากร** คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูก ส้มโอในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนส้มโอแปลงใหญ่อำเภอบ้านแท่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกส้มโออำเภอบ้านแท่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส้มโอสามสวนสามัคคี วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกส้มโอบ้านบุงสิบสี่ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกส้มโอบ้านเล้า หมู่ 3 จำนวนสมาชิกรวม 121 ราย การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มี การสุ่มตัวอย่าง

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามที่มีลักษณะแบบปลายปิด และปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) การดำเนินกิจกรรม การจัดการการผลิตและการตลาดส้มโอของวิสาหกิจชุมชน 3) ความรู้และการปฏิบัติของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการผลิตส้มโอคุณภาพ และ 4) ปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

3. การทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพในจังหวัดชัยภูมิ ไปทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability consistency) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ราย โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นในประเด็นการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของวิสาหกิจชุมชน เท่ากับ 0.885 และความคิดเห็นทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพ ของวิสาหกิจชุมชน เท่ากับ 0.801

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ในการสอบถามข้อมูลจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 แห่ง รวม 121 ราย ในเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม 2565

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ผลการวิจัย

1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและสภาพทางสังคม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 59.37 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรทั้งหมดมีอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ของครอบครัวคืออาชีพเกษตรกร มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 8.27 ปี

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.63 คน จำนวนลูกจ้างประจำเฉลี่ย 0.21 คน จำนวนลูกจ้างชั่วคราวเฉลี่ย 0.77 คน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 14.39 ไร่ รายได้จากการทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 187,851.24 บาท / ปี รายจ่ายในการทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 70,834.71 บาท / ปี พื้นที่ปลูกส้มโอเฉลี่ย 6.69 ไร่ ปริมาณผลผลิตส้มโอเฉลี่ย 6,646.28 กิโลกรัม / ปี รายได้จากการทำสวนส้มโอเฉลี่ย 135,454.54 บาท / ปี และรายจ่ายในการทำสวนส้มโอเฉลี่ย 43,603.31 บาท / ปี

2. การดำเนินกิจกรรมการผลิตและการจัดการการตลาดส้มโอของวิสาหกิจชุมชน

2.1 การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ในด้านการบริหารจัดการกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านการผลิตและการจัดการการตลาด สมาชิกวิสาหกิจมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมถึงร่วมจัดทำแผนในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านการผลิตและการจัดการการตลาด โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนได้ปฏิบัติตามแผนการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ ในด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบางส่วนร่วมกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมถึงกฎระเบียบข้อตกลงในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงที่กำหนดไว้ จำนวนในการเข้าร่วมการประชุมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 3.71 ครั้ง / ปี โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจมากต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

2.2 การผลิตส้มโอของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอส่วนใหญ่ปลูกส้มโอพันธุ์ทองดี ได้รับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) แล้ว เกษตรกรปลูกแบบสวนเดี่ยว มีการผลิตต้นพันธุ์เอง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

กำหนดระยะปลูกที่ 6 x 6 เมตร ให้น้ำโดยระบบสปริงเกอร์ ใส่ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 ใช้สารเคมีในการจัดการโรคและแมลง เกษตรกรตัดแต่งผลส้มโอแต่ไม่มีการห่อผลส้มโอ เกษตรกรเก็บเกี่ยวหลังดอกบาน 6.5-8 เดือน โดยสังเกตต่อน้ำมันและสีผลประกอบ เก็บเกี่ยวโดยใช้กรรไกรตัดขั้วผล วางผลผลิตบนพื้นโดยมีที่รอง/ภาชนะรอง จัดเก็บผลผลิตในที่ที่มีอากาศถ่ายเท และไม่มีแมลงรบกวน และเกษตรกรทุกคนมีการตัดแต่งกิ่งหลังเก็บเกี่ยว

2.3 การจัดการการตลาดและการขนส่งส้มโอของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอส่วนใหญ่มีการคัดเกรดส้มโอ ตามเกณฑ์ที่สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติกำหนด เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง เลือกช่องทางการจำหน่ายเพราะมีความน่าเชื่อถือ เกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคาขายเอง โดยได้รับเป็นเงินสด มีการบรรจุในเชิงพลาสติก ขนส่งโดยใช้รถยนต์บรรทุกเล็ก (4 ล้อ) และเป็นพาหนะส่วนตัว

3. ความรู้และการปฏิบัติของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการผลิตส้มโอคุณภาพ

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ด้านมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้มากที่สุด ส่วนด้านการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและด้านการจัดการเกรดคุณภาพสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้รองลงมา โดยไม่ทราบถึงความรู้ที่ถูกต้องของข้อความว่าสถานที่เก็บรักษาส้มโอไม่จำเป็นต้องมีอากาศถ่ายเท รองลงมาคือส้มโอชั้นหนึ่ง (class I) สามารถมีตำหนิเล็กน้อยจากบาดแผลที่หายแล้ว ขนาดของตำหนิโดยรวมต้องไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ และไม่กระทบต่อเนื้อส้มโอไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม และขนาดของส้มโอ ขนาด 1 มีผ่าศูนย์กลางมากกว่า 170 มิลลิเมตร ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในด้านการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และด้านการจัดการเกรดคุณภาพ

3.2 การปฏิบัติของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการผลิตส้มโอคุณภาพ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอส่วนใหญ่ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ด้านการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและการจัดการเกรดคุณภาพเป็นประจำ

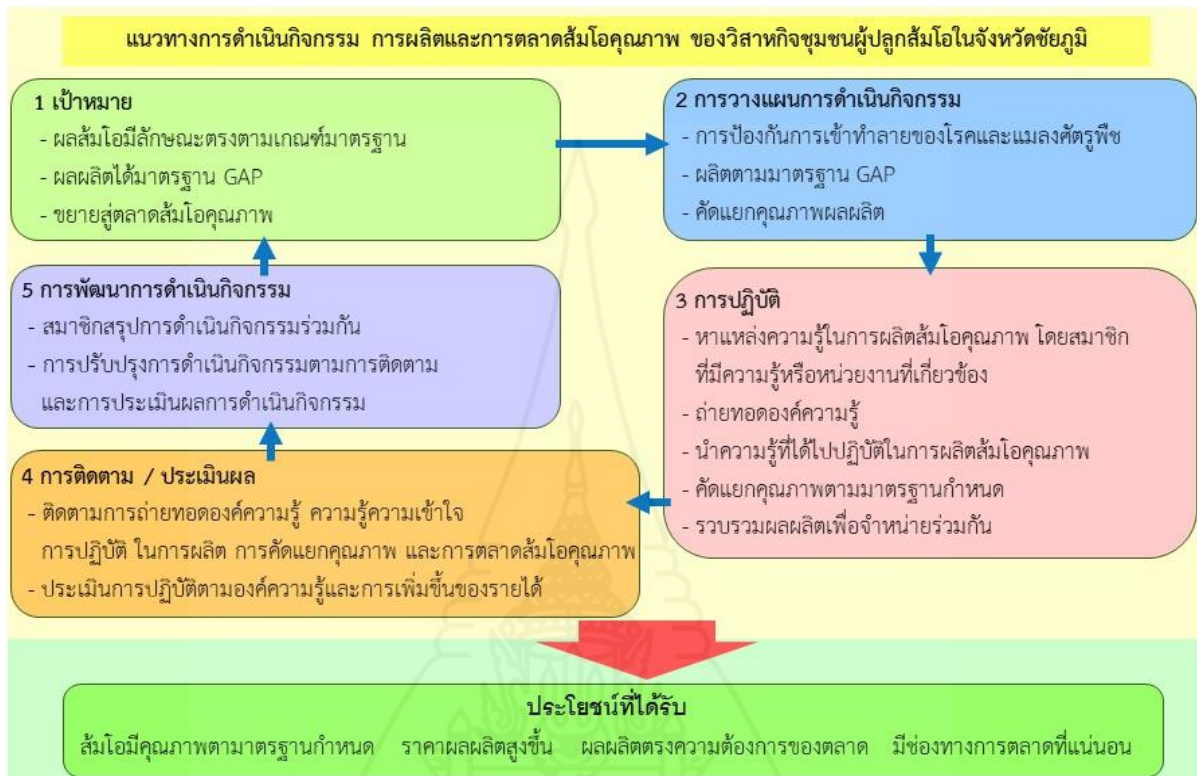
4. ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอมีปัญหาด้านการตลาด รองลงมาคือปัญหาด้านการผลิตส้มโอคุณภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามลำดับ โดยประสบปัญหาด้านการตลาดสูงสุดในประเด็นราคาผลผลิตตกต่ำ ผลผลิตไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดและการคัดคุณภาพผลผลิตมีความยุ่งยาก ประสบปัญหาด้านการผลิตสูงสุดในประเด็นการระบาดของโรคแมลงศัตรูพืชและต้นทุนการผลิตมีราคาสูง และประสบปัญหาการดำเนินกิจกรรมสูงสุดในประเด็นการขาดองค์ความรู้ในการดำเนินกิจกรรมของกรรมการและสมาชิก

4.2 แนวทางการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการจัดการการตลาดของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอ จังหวัดชัยภูมิ ดังภาพที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 แนวทางการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

จากแผนภาพที่ 1 พบว่าแนวทางการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการจัดการการตลาดของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอจังหวัดชัยภูมิ สามารถกำหนดเป้าหมายในการผลิตส้มโอที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP และขยายสู่ตลาดส้มโอคุณภาพ กำหนดการวางแผนการดำเนินกิจกรรมในการผลิตส้มโอคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ ประกอบด้วย การป้องกันการเข้าทำลายของโรคและแมลงศัตรูพืชซึ่งส่งผลต่อผิวส้มโอและราคาของส้มโอ อีกทั้งเป็นข้อจำกัดในการส่งออกส้มโอในเรื่องการเข้าทำลายของโรคแคงเกอร์ การผลิตตามมาตรฐาน GAP และการคัดแยกผลผลิต กำหนดหารปฏิบัติโดยการหาแหล่งความรู้ในการผลิตส้มโอคุณภาพจากสมาชิกที่มีความรู้และประสบการณ์หรือหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมาถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตส้มโอคุณภาพให้ตรงกับความต้องการของตลาดให้แก่สมาชิก และสมาชิกนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ โดยสมาชิกรวมกลุ่มกันคัดแยกผลผลิตร่วมกันที่จุดรวบรวมผลผลิตและจำหน่ายร่วมกันเพื่อสร้างอำนาจทางการตลาด กำหนดการติดตามและประเมินโดยมีการติดตามการปฏิบัติในการผลิตส้มโอคุณภาพ ความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ วิธีการปฏิบัติ การคัดแยกคุณภาพ และการตลาด และประเมินการปฏิบัติตามองค์ความรู้และการเพิ่มขึ้นของรายได้ กำหนดการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมโดยสมาชิกสรุปการดำเนินกิจกรรมร่วมกันและแนวทางการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมตามการติดตามและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม โดยประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพคือ ส้มโอมีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดผลผลิตตรงความต้องการของตลาดทำให้ราคาผลผลิตสูงขึ้นและมีช่องทางการตลาดที่แน่นอน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.1 สภาพทางสังคม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 59.37 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับพิชญาพร สีเข้ม (2555) ที่ได้ศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาในจังหวัดชัยนาท และสุกัลยา นาคเพ็ง (2557) ที่ได้ศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร ที่ได้รับรองแปลง (GAP) ส้มโอและเกษตรกรทั่วไปพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากการผลิตส้มโอเป็นงานที่ต้องใช้แรงงาน เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเป็นเพศชาย เมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยจะพบว่าเกษตรกรมีอายุมากทำให้ระดับการศึกษาของเกษตรกรส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา ดังนั้นจึงควรมีแนวทางในการส่งเสริมที่ง่าย

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการทำสวนส้มโอเฉลี่ย 135,454.54 บาท / ปี ใกล้เคียงกับพิชญาพร สีเข้ม (2555) ที่ได้ศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา ในจังหวัดชัยนาทพบว่า รายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 140,135.42 บาทต่อปี เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่สร้างรายได้แก่ครัวเรือนเป็นอาชีพเกษตรกรเพียงอย่างเดียว จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตส้มโอคุณภาพ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ส้มโอ

2. การดำเนินกิจกรรม การผลิตและการจัดการการตลาดส้มโอของวิสาหกิจชุมชน

2.1 การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการจัดการการตลาด รวมถึงการจัดทำแผนในการดำเนินกิจกรรม กำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลง สอดคล้องกับเมธิกา พ่วงแสง และหญิง มัทนัง (2563) ที่ได้ศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีบ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีพบว่า มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างชัดเจนและเป็นระบบ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกเกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการกำหนดแนวทาง เป้าหมายการดำเนินงาน รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค การปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการดำเนินงานของกลุ่ม จากการศึกษพบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการเข้ารับการประเมินศักยภาพกลุ่มและมีการติดตามการดำเนินงานของกลุ่มทุกปีทำให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มมีความต่อเนื่องและเป็นระบบ แต่กลุ่มยังขาดการปรับปรุงพัฒนาแนวทางในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากกรรมการและสมาชิกขาดองค์ความรู้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ตามแนวทางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งประกอบด้วย การตั้งเป้าหมาย การวางแผน การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการพัฒนาการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน โดยสมาชิกกลุ่มควรมีการร่วมกันทบทวนการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดของกลุ่มร่วมกันและมีการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมการผลิตและการตลาดให้ตรงกับความต้องการของตลาด

2.2 การผลิตส้มโอของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกำหนดระยะปลูก 6 x 6 เมตร ให้น้ำโดยระบบสปริงเกอร์ ใช้สารเคมีในการจัดการโรคและแมลง เก็บเกี่ยวหลังดอกบาน 6.5-8 เดือน โดยสังเกตตอม่น้ำมัน และสีผลประกอบ เกษตรกรมีการตัดแต่งกิ่งส้มโอ สอดคล้องกับสังคม เตชะวงศ์เสถียร และคณะ (2552) ที่ได้ศึกษาสถานภาพการผลิตเฉพาะถิ่นของเกษตรกรบ้านหนองผักหลอดพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกระยะ 6 x 6 เมตร การเก็บเกี่ยวผลผลิตจะพิจารณาจากตอม่น้ำมัน สีผล ขนาดผล ลักษณะบริเวณก้นผลแบน และอายุผล มีการพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสุกัลยา นาคเพ็ง (2557) ได้ศึกษาข้อมูลสภาพการผลิตของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตรที่ได้รับรองแปลง (GAP) ส้มโอและเกษตรกรทั่วไปพบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีระยะปลูก 6 x 6 เมตร มีการตัดแต่งกิ่งส้มโอ ใช้ระบบน้ำแบบสปริงเกอร์ การกำจัดวัชพืชจะใช้สารเคมี การป้องกันกำจัดโรคและแมลงใช้สารเคมี เก็บผลผลิตส้มโอจะสังเกตจากตอม่น้ำมันที่ผิว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

ส้มโอ สมาชิกมีกระบวนการผลิตส้มโอถูกต้องตามหลักวิชาการกำหนดเนื่องจากเกษตรกรได้เข้ารับการอบรมด้านการจัดการสวนส้มโอและมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ภายในกลุ่มทำให้มีการจัดการการผลิตที่ดี แต่ผลผลิตยังไม่ตรงตามความต้องการของตลาดเนื่องจากการเข้าทำลายของโรคและแมลงศัตรูพืชทำให้ผลผลิตมีราคาตกต่ำและผลผลิตไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงควรมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมในด้านการผลิตเพื่อลดปัญหาการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชและวางแนวทางการผลิตส้มโอคุณภาพเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.3 การจัดการการตลาดและการขนส่งส้มโอของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง สอดคล้องกับสังคม เตชะวงศ์เสถียร และคณะ (2552) ที่ได้ศึกษาสถานภาพการผลิตเฉพาะถิ่นของเกษตรกรบ้านหนองผักหลอดพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลาง หรือผู้รวบรวมผลผลิต และพิชญาพร สีเข้ม (2555) ที่ได้ศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาในจังหวัดชัยนาทพบว่า เกษตรกรจำหน่ายส้มโอให้กับพ่อค้าคนกลางที่มาซื้อที่สวน เนื่องจากเกษตรกรจะมีการรวบรวมผลผลิต ณ จุดรวบรวมผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางที่มาซื้อไปขายที่จังหวัดพิจิตร จังหวัดสมุทรสงคราม และในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นส้มโอที่ไม่ตรงตามเกณฑ์มาตรฐานทำให้ผลผลิตมีราคาถูก เกษตรกรบางส่วนสามารถผลิตส้มโอคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทำให้สามารถจำหน่ายให้กับลูกค้าในราคาที่สูงกว่าส้มโอที่ไม่ตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน จึงควรมีการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมในด้านการผลิตและการตลาด ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายช่องทางการตลาดส้มโอ

3. ความรู้และการปฏิบัติของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการผลิตส้มโอคุณภาพ

3.1 การศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ระดับความรู้ในด้านมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้มากที่สุด ส่วนด้านการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและด้านการจัดการศัตรูคุณภาพ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้รองลงมา สอดคล้องกับสุกัลยา นาคเพ็ง (2557) ที่ได้ศึกษาความรู้ของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตรที่ได้รับรองแปลง (GAP) ส้มโอและเกษตรกรทั่วไปพบว่า ในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความรู้มากในประเด็นการเลือกพื้นที่ปลูก การปลูกส้มโอ และการเก็บเกี่ยว แต่ยังมีรู้น้อยในประเด็นการแบ่งชั้นคุณภาพ และการกำหนดขนาดมาตรฐานการส่งออกของส้มโอ เพราะเกษตรกรประสบปัญหาการคัดแยกผลผลิตมีความยุ่งยาก โดยเกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการจัดการศัตรูคุณภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.2 การศึกษาการปฏิบัติของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการผลิตส้มโอคุณภาพ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเป็นประจำ แตกต่างจากธัญญรัตน์ ภัทรชนนวรพล (2561) ที่ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่องการบันทึกข้อมูลแปลงที่ไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากเกษตรกรมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเป็นประจำ แต่เกษตรกรบางรายยังไม่ได้รับรองมาตรฐานจึงควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรขอรับรองมาตรฐานเพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิตส้มโอคุณภาพและตรงกับความต้องการของตลาด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

4. ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินการกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิก
วิสาหกิจชุมชน

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินการกิจกรรมการผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิก
วิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในระดับมากในประเด็นราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตมีราคาสูง
และการระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช สอดคล้องกับสังคม เศรษฐกิจเสรี และคณะ (2552) ที่ได้ศึกษาสภาพการผลิต
เฉพาะถิ่นของเกษตรกรบ้านหนองผักหลอดพบว่า เกษตรกรมีปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาแพง และปัญหาแมลงศัตรูพืชซึ่ง
ส่งผลถึงคุณภาพการผลิต ทำให้เปลือกส้มโอมีตำหนิ ราคาถูกไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ และสุกช้า นาคเพ็ง (2557)
ที่ได้ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตรที่ได้รับรองแปลง (GAP) ส้มโอและเกษตรกรทั่วไป
พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีปัญหาในระดับมากในประเด็นต้นทุนการผลิตสูง มีโรคและแมลงศัตรูพืชมากทำให้ยากต่อการ
จัดการ โดยเกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมในการดำเนินการกิจกรรมในด้านองค์ความรู้และการปฏิบัติในการกำจัดโรคและแมลง
ศัตรูพืชอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถผลิตส้มโอได้ตามความต้องการของตลาด รวมกลุ่มสร้างอำนาจในการต่อรองทางการค้า
เพื่อลดต้นทุนการผลิตและสร้างอำนาจทางการตลาด

4.2 แนวทางการพัฒนาการดำเนินการกิจกรรมการผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินการกิจกรรม การผลิตและการจัดการการตลาดของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอจังหวัดชัยภูมิ
กำหนดเป้าหมายในการผลิตส้มโอที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP และขยายสู่ตลาดส้มโอ
คุณภาพ กำหนดการวางแผนการดำเนินการกิจกรรมในการผลิตส้มโอคุณภาพตามที่ตลาดต้องการประกอบด้วย การป้องกันการ
เข้าทำลายของโรคและแมลงศัตรูพืช การผลิตตามมาตรฐาน GAP และการคัดแยกผลผลิต กำหนดการปฏิบัติโดยการหาแหล่ง
ความรู้ในการผลิตส้มโอคุณภาพจากสมาชิกที่มีความรู้และประสบการณ์หรือหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมาถ่ายทอด
องค์ความรู้ในการผลิตส้มโอคุณภาพ มีการติดตามและประเมินและกำหนดการพัฒนาการดำเนินการกิจกรรมเพื่อให้ส้มโอ
มีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดผลผลิตตรงความต้องการของตลาดทำให้ราคาผลผลิตสูงขึ้นและมีช่องทางการตลาดที่แน่นอน
สอดคล้องกับจรรุวรรณ บุญลอย (2557) ได้ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหม
พิราม จังหวัดพิษณุโลกพบว่า มีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การเพิ่มพูนความรู้แก่กรรมการและ
สมาชิก การส่งเสริมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนหรือจัดกิจกรรมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ
ในระดับต่างๆ หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้การสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่างๆที่วิสาหกิจชุมชนต้องการหรือยังขาด
ความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริง พิชญพร สีเข้ม (2555) ได้ศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจ
และสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาในจังหวัดชัยนาทพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการการสนับสนุนทาง
ความรู้เกี่ยวกับโรคและแมลงของส้มโอและการป้องกันกำจัด และสุกช้า นาคเพ็ง (2557) ได้ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการ
พัฒนาของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตรที่ได้รับรองแปลง (GAP) ส้มโอและเกษตรกรทั่วไปพบว่า มีข้อเสนอแนะให้มีการอบรม
ความรู้เรื่องการผลิตส้มโอให้ได้คุณภาพและมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีตลาดรองรับ
ผลผลิตส้มโอที่แน่นอน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. **ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร** เกษตรกรควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในพัฒนาการผลิตและการจัดการการตลาด โดยให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ร่วมกำหนดเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกที่มีความรู้และประสบการณ์หรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการปฏิบัติทั้งในด้านการผลิตตามมาตรฐาน GAP การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวอย่างเหมาะสม รวมถึงการคัดเกรดคุณภาพ เพื่อพัฒนาผลผลิตสู่ตลาดส้มโอคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนด ร่วมปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด ตลอดจนรวมกลุ่มสร้างอำนาจในการต่อรองทางการค้าเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตและเจรจาต่อรองเพิ่มช่องทางการตลาด เช่น การส่งออก

2. **ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** เกษตรกรมีองค์ความรู้ในด้านมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) อยู่ในระดับดี และมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเป็นประจำจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรขอรับรองมาตรฐานเพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิตส้มโอคุณภาพ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาด้านต้นทุนการผลิตมีราคาสูง ราคาผลผลิตตกต่ำและการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้และสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตรวมถึงร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันแบบบูรณาการในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการตลาดส้มโอคุณภาพในจังหวัดชัยภูมิ ตั้งแต่การวางแผนแนวทางในการดำเนินกิจกรรมในการตั้งเป้าหมาย การกำหนดแผนการดำเนินงานกิจกรรม การถ่ายทอดองค์ความรู้และการสนับสนุนการปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรม การติดตามประเมิน และการพัฒนาแนวทางในการดำเนินกิจกรรม รวมถึงการประชาสัมพันธ์ ประสานความร่วมมือ เชื่อมโยงการตลาด ส่งเสริมการส่งออกและเพิ่มช่องทางการตลาดต่างๆ

3. **ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** เกษตรกรส่วนหนึ่งมีองค์ความรู้ในการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและด้านการจัดการคุณภาพไม่ถูกต้อง จึงควรเสริมสร้างองค์ความรู้ให้เกษตรกรให้มีความรู้ที่ถูกต้อง ส่งเสริมเกษตรกรให้มีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างเหมาะสมเพื่อลดการเข้าทำลายผลส้มโอ ชี้ให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญในการรวมกลุ่มและส่งเสริมให้เกษตรกรใช้อำนาจในการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองในด้านการผลิตจนถึงการจำหน่าย ร่วมกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการจัดการการตลาดของกลุ่ม ตั้งแต่เป็นพี่เลี้ยงในการกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การวางแผนการปฏิบัติที่เหมาะสม ร่วมเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องในด้านการผลิตส้มโอตามเกณฑ์มาตรฐาน การปฏิบัติตามหลัก GAP การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม การคัดเกรดคุณภาพและการขยายตลาด ร่วมติดตามประเมินการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนร่วมพัฒนาแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาแนวทางในการดำเนินกิจกรรม การผลิตและการจัดการการตลาดส้มโอคุณภาพของจังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *รอบรู้เศรษฐกิจ ตามติดตลาดโลก*. สืบค้นจาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/160401/160401.pdf.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *คู่มือการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

-
- สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. (2564). *สรุปข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยภูมิ ปี 2564*. ชัยภูมิ: สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ.
- จารุวรรณ บุญลอย. (2557). *การพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก* (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ธัญญรัตน์ ภัทรชนนวรพล. (2561). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอดำมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบูรณ์*. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8.
- เมธิกา พ่วงแสง และหญิง มัทนัง. (2563) *แนวทางการส่งเสริมการตลาดสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีบ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี*. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 2563(2), 55-66.
- พิชญาพร สีเข้ม. (2555). *สภาพการผลิตส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาท* (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- สังคม เตชะวงศ์เสถียร, เกษสุตา เดชภิมล, ฝากจิตร ลาภจิต, พงษ์ศักดิ์ ยิ่งยืน และสุภัทร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2552). *การศึกษาสถานภาพการผลิต และการพัฒนาการผลิตส้มโอพันธุ์ทองดีของเกษตรกรในเขตอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ*. ภาควิชาพืชศาสตร์และทรัพยากรการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น:ขอนแก่น.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). สถิติการส่งออก. สืบค้นจาก <http://impexp.oae.go.th/service/export.php>.
- สุกัลยา นาคเพ็ง. (2557). *การผลิตส้มโอของเกษตรกรในจังหวัดพิจิตรเพื่อให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก*. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4.